

- конференции "Язык и специальность: актуальные проблемы обучения иностранцев в высшем учебном заведении" Харьков: ХНУРЭ. 2015. С.265-270
2. Присяжнюк Н.К. Проблеми викладання української мови іноземцям. Українська мова і сучасність. Київ, 1992. С. 78-93.
3. Українська мова як іноземна: проблеми методики викладання: Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції. Львів, 1994. 246 с.

Можливості сприйняття української поезії

за допомогою машинного перекладу

Панченко О.І.

*д. філол. наук, професор, зав. кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна
e-mail: epanchenko2017@gmail.ua*

Сучасні трагічні для нашої країни обставини практично позбавили нас іноземних студентів, але інтерес до нашої країни у світі стрімко зростає. Все більше популярною у світі стає українська література, але відсутність володіння українською мовою веде до того, що виникає потреба у машинному перекладі популярних творів.

Чи може машинний переклад надати відповідні враження від художнього твору? Спробуємо знайти відповідь на це питання. Переклад художніх творів має особливо складний, творчий характер, і це факт без перебільшень. А найважчим серед художньої літератури є переклад поезії, оскільки сама природа поетичного твору має чимало відмінностей від специфіки прози (наявність рими і ритму, значно більша вага окремого слова тощо).

Предметом дослідження було обрано поезію Василя Симоненка (без назви) [2] та її автоматичні переклади за допомогою систем Pragma 5x та Google Translate. Переклад використаних слів зі всіх творів відтворено за допомогою онлайн-ресурсу "Cambridge dictionary" [3].

Все було. Дорога закричала, / Блиснули байдужі ліхтарі./ Ти пішла від мене до причалу / І згоріла в полум'ї зорі. /Вибухали дні незрозуміло / І життя котилося моє.../ Але там, де ти тоді згоріла, / Кожен ранок сонце устає.

За допомогою зазначених систем отримуємо такі переклади, окремі фрагменти яких ми далі проаналізуємо.

All was. A road began to cry	Everything was. The road screamed,
Indifferent lanterns flashed.	Indifferent lights flashed.
you went off from me to moorage	You walked from me to the pier
And burned out ablaze sunset.	And burned in the flames of the star.
Days burst incomprehensible	The days exploded incomprehensibly
And life rolled my.	And my life was rolling...
But wherein you burned out then	But where you burned then,
Every morning a sun gets up.	Every morning the sun rises.
<i>Pragma 5x</i>	<i>Google Translate</i>

Дієслова *"to cry, to scream"* українською мають значення «кричати», *"to cry"* має смисловий відтінок *"кричати не для того, щоб бути почутим, але від болю, злості, страху, горя"*, тобто кричати, висловлюючи цим будь-які емоції. *"to scream"* має смисловий відтінок *«пронизливо кричати, верещати від злості, болю, переляку»*.

"Lantern" – світло всередині ліхтаря, який має ручку для його утримання або підвішування, або сам ліхтар. *"Light"* – яскравість, що виходить від сонця, вогню тощо, а також від електричних приладів, і що дає змогу фізично бачити речі.

"Went off" – піти (сам по собі), піти в усамітнення; ізолювати себе; піти (у щось), відійти до чогось; відійти і зайти в щось. *"Walked"* – рух, поставивши одну ногу перед іншою, надаючи змогу кожній нозі торкнутися землі перед підняттям наступної.

"To moorage" – дія швартування човна чи корабля до берега або до якоря; місце, де пришвартований човен або корабель. *"Pier"* – платформа на стовпах,

що виступає з берега в море, які зазвичай містять розважальні аркади та місця для їжі. Споруда (така як хвилелом), що виходить у судноплавну воду для використання як місця посадки чи набережної або для захисту або формування гавані.

"Burn out" – припинення роботи, як правило, реактивного або ракетного двигуна; також: точка вигорання; виснаження фізичної чи емоційної сили чи мотивації, як правило, внаслідок тривалого стресу або розладу; людина, яка страждає від вигорання; особа, що виявляє наслідки зловживання наркотиками. *"Burned out ablaze sunset"* – буквальный переклад: «згорів палаючий захід сонця». *"Burn in"* – не є фразовим дієсловом, на відміну від *"burn out"*, тож в контексті *"burned in the flames of the star"* набуває значення «згорів у полум'ї зірки» Очевидно, *"burn out"* – стилістично релевантний вираз.

Days burst incomprehensible – The days exploded incomprehensibly "Burst" – раптове відкриття або розійтися або змусити щось зробити. *"Exploded"* – розсипання на шматки насильно або змушення зробити щось для цього. *"Incomprehensible"* (прикметник); *"incomprehensibly"* (прислівник) – неможливо зрозуміти; незрозуміле; архаїчний, безмежний; те, що не може бути обмеженим. Прислівник – частина мови, що позначає ознаку дії. Прислівник вказує, як, де, коли або якою мірою була чи буде виконана певна дія. Отже, релевантним перекладом є *"incomprehensibly"*. Краще переклав Google Translate.

And life rolled my – And my life was rolling Час Past Continuous вказує на процес, що тривав в певний момент або період в минулому. На відміну від часу Past Simple *"was rolling"*. Google Translate має перевагу.

A sun gets up – the sun rises. "Gets up" – фразова конструкція «вставати». *"Rises"* – «піднімати себе, піднімати себе самому». Дієслово означає, що що-небудь (хто-небудь) піднімає себе сам по собі. В разі вживання одного з цих дієслів з іменником «сонце», об'єктивно правильно буде вибрати слово *"rise"*.

Згідно аналізу перекладів від СМП, зроблених на рядки відомої поезії Василя Симоненка, очевидно, що краще впорався Google Translate, оскільки переклад від Google Translate має лексичну та стилістичну перевагу у контексті твору. Як Pragma 5x, так й Google Translate зазвичай роблять лексичні помилки, найбільш транспарентні. Це пов'язано з порушенням лексичних норм української мови, які регулюють вживання слів та словосполучень у властивому для них значенні. Причинами цих помилок у Pragma 5x можуть бути неповнота автоматичного словника, наявність орфографічних помилок в тексті оригіналу або неправильне вирішення лексичної полісемії, а також відсутність у словнику словосполучення, тому система перекладає його дослівно, що на кожного мовному рівні системи діють не однакою успішно. Система Pragma 5x зробила найбільше лексичних помилок на рівні слів та словосполучень, оскільки обсяг автоматичного словника є недостатнім для виконання якісного перекладу. Система Google Translate теж припустилася значної кількості лексичних помилок. Проте, на відміну від Pragma 5x, вона зробила багато синтаксичних помилок на рівні словосполучень, що є наслідком невикористання нею граматичних правил. Дослідивши систему машинного перекладу на основі правил (Pragma 5x) та статистичну систему перекладу, ми можемо зробити висновок, що обидві технології мають переваги та недоліки у роботі. Обидві системи припустили низку лексичних та граматичних помилок на рівні слів, словосполучень та речень, тому виконані переклади далекі від ідеалу.

Для оптимізації роботи систем перекладу слід збагачувати лінгвістичне забезпечення систем, вдосконалювати алгоритми їхньої роботи та продовжувати навчання систем статистичного перекладу на основі багатомовних корпусів текстів. Результати дослідження можуть бути використані розробниками систем машинного перекладу та користувачам для підвищення загальної якості машинного перекладу.

Література:

- 1.Slocum J. Machine Translation Systems: Survey and Selected Papers, ed. Jonathan Slocum. London: Cambridge University Press, 1987. pp. 187-235.
- 2.Weaft, вірші українських письменників, 2011 URL: https://weaft.com/Main_Page
- 3.World of Cambridge's Dictionary, онлайн-словник, 2013.

Особливості вивчення дієслів руху в іншомовній аудиторії

Приходько С.О.

*к. пед. н., доцент кафедри філології та лінгводидактики
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: morgan.sa92@gmail.com*

Тема «Дієслова руху» є однією з найскладніших граматичних тем для засвоєння іноземними студентами, які вивчають українську мову. Вона потребує не лише багато часу для детального вивчення кожної з груп дієслів руху, а й певної їх структуризації, тобто розуміння відповідних граматичних моделей, які б допомогли студентам надалі правильно вживати цю категорію дієслів у мовленні. Слід відзначити, що в українській мові вживання дієслів руху має велику мовну важливість, тому що використовуються у розмовній мові, навчальній та діловій сфері, у художньому та науковому стилі.

Під терміном «дієслова руху» розуміють «кількісно обмежену групу дієслів, що означають фізичний (механічний) рух суб'єкта у просторі й відрізняються від інших дієслів своєрідною «парністю» або кореляцією, семантичним і морфологічним співвідношенням двох членів протиставлення (іти – ходити)» [3, с. 41]. Таких пар в українській мові є вісім. Кожна з них містить два дієслова: дієслово, що означає рух в одному напрямку (дієслово спрямованого руху, типу «іти»), і відповідне йому дієслово, що означає рух у різних напрямках або в різний час (дієслово неспрямованого руху, типу «ходити»).